

УДК 336.15

Я. М. Казюк, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Розкрито сутність міжбюджетних трансфертів, їх види, групи, властивості, цільове призначення; розглянуто трансфертний механізм як інструмент збалансування бюджетів; висвітлено сучасний стан законодавчої бази щодо системи перерозподілу бюджетних ресурсів між різними ланками бюджетної системи України; звернено увагу на особливості трансфертів, що передаються від одного місцевого бюджету до іншого.

Ключові слова: бюджет; міжбюджетні трансферти; ресурси; дотація; субвенція; збалансування; трансфертний механізм; державне управління.

Essence of interbudgetary transfers, their types, groups, properties, having a special purpose of setting; was considered of transfer mechanism as instrument budget for balancing; the modern state of legislative base is reflected in relation to the system of redistribution of budgetary resources between the different links of the budgetary system of Ukraine; appeal attention on the feature of transfers, which are passed from one local budget to other.

Key words: budget; interbudgetary transfers; resources; subvention; balancing; transfer mechanism; state administration.

Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями). Існуюча система міжбюджетних трансфертів – це складна за своєю будовою система розподілу фінансових ресурсів державного рівня, які надаються у розпорядження органам місцевої влади. Міжбюджетні трансферти – важливий елемент відносин між органами влади різних рівнів, а також між державою, її адміністративно-територіальними одиницями та територіальними громадами, що мають ефективно розподіляти повноваження й фінансові кошти на їх здійснення між різними рівнями влади.

Міжбюджетні трансферти правомірно розглядати як один із механізмів забезпечення функціонування в межах держави єдиної бюджетної системи, забезпечення балансу між повноваженнями органів державної влади та органів місцевого самоврядування й видатками відповідних бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття). Окремі аспекти багатогранної проблеми, що розглядається, є предметом наукових досліджень ряду вітчизняних учених, зокрема В. М. Асадчева, Н. І. Балдич, В. Г. Бодрова, С. А. Буковинського, А. О. Дегтяря, О. С. Дроздовської, В. І. Кравченка, О. Я. Лилик, І. О. Луніної, І. О. Лютого, І. В. Розпутенка, О. В. Сидорця, С. В. Слухая, В. С. Толуб'яка, І. Я. Чугунова та ін. Науковці звертають увагу на необхідність постановки нових завдань у сфері перерозподілу бюджетних ресурсів між рівнями бюджетів, оптимізація та впорядкування яких мають сприяти розв'язанню багатьох фінансових, економічних і політичних проблем у державі.

© Я. М. Казюк, 2013

Проте низька ефективність державного управління коштами міжбюджетних трансфертів стримує повноцінне функціонування інституту місцевого самоврядування й не забезпечує підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів України.

Мета статті (формулювання цілей статті (постановка завдання). За наявності висвітлення окремих аспектів зазначеної проблеми важливо дослідити сучасну систему перерозподілу бюджетних ресурсів в Україні, стан законодавчої бази, види, групи та властивості міжбюджетних трансфертів, а також особливості трансфертів, що передаються від одного місцевого бюджету до іншого.

Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів). Основне завдання трансфертів – розв’язання проблеми вертикальної незбалансованості, що виникає внаслідок невідповідності між відповідальністю за видатки та податкоспроможністю (можливостями збору податків на місцевому рівні). Система трансфертів також сприяє вирівнюванню нерівностей між адміністративно-територіальними одиницями, зумовлених соціально-економічними особливостями та можливостями регіонів, районів і територіальних громад. Основними характерними рисами системи трансфертів є її передбачуваність і стимули, які вона створює для всіх рівнів управління.

Ст. 9 Європейської хартії місцевого самоврядування встановлено, що “трансферти за можливості не мають бути зарезервовані на фінансування заздалегідь визначених проектів. Надання трансфертів не повинно позбавляти місцеві органи влади однієї з основних свобод – на свій розсуд проводити політику в межах своєї власної юрисдикції” [1].

У західній фінансовій науці виділяють кілька підстав для запровадження міжбюджетних трансфертів: фіскальну незбалансованість по вертикалі, відновлення горизонтального фіскального балансу, гарантоване надання суспільних благ, нейтралізацію зовнішніх ефектів та муніципальних ефектів “переливу”, внесок у політику стабілізації та економічний розвиток, макроекономічні цілі [2]. Вибір щодо застосування того чи іншого інструменту зумовлюється особливостями фінансової системи країни, видами фіскальних дисбалансів та цілями державної політики.

Нині практиці фінансового вирівнювання місцевих бюджетів в Україні використовуються широкий набір інструментів регулювання фіскальних дисбалансів, зокрема: закріплені й регульовані загальнодержавні податки і збори, різні види прямих міжбюджетних трансфертів (умовні та безумовні, пайові й непайові, лімітовані й нелімітовані) [3].

Інститут міжбюджетних трансфертів у бюджетному законодавстві України має порівняно коротку історію. У період чинності Закону України “Про бюджетну систему” (1991–2001 рр.) у Державному бюджеті України передбачалися дотації, субвенції та субсидії, що надавалися бюджетами одного рівня іншим бюджетам, проте в самому Законі взагалі не використовувався термін “міжбюджетні трансферти” й не було закладено методологічних засад міжбюджетних відносин [4].

Термін “міжбюджетні трансферти” вперше було вжито в Законі України “Про Державний бюджет України на 1998 рік”. У свою чергу, Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2000 р. № 1932 “Про затвердження Порядку розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання, субвенцій та коштів, що передаються до бюджету вищого рівня) та нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів на 2001 рік” [5] вперше встановлено порядок визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Прийнятий 2001 р. Бюджетний кодекс України запроваджував нову та якіснішу модель регулювання бюджетних відносин. Зокрема, визначалися: поняття й види міжбюджетних трансфертів; порядок відображення трансфертів у Державному бюджеті України; порядок відображення трансфертів у місцевих бюджетах; порядок урахування доходів, що закріплюються за бюджетами різних рівнів, при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; порядок

Механізми державного управління

урахування видатків, що здійснюються з місцевих бюджетів, при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; порядок надання трансфертів при передачі власних та делегованих державою повноважень; засади розрахунку видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; особливості здійснення окремих видів трансфертів; засади процедури надання трансфертів [6].

У сфері визначення законодавчих засад здійснення міжбюджетних трансфертів оновлений Бюджетний кодекс України 2010 р. (далі – Кодекс) запровадив багато новел, що стосуються як порядку визначення обсягу міжбюджетних трансфертів, так і зміни переліку доходів та видатків, що впливають на його визначення. Також він розширив види трансфертів, деталізував порядок надання міжбюджетних трансфертів, урегулював ряд відносин щодо обсягів та строків їх перерахування.

Так, значно розширено перелік міжбюджетних трансфертів, що передаються від одного місцевого бюджету до іншого. Зокрема, надано право передбачати додаткові дотації з районних бюджетів, закріплено право надання субвенції на проведення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (ст. 93 Кодексу), та субвенції на проведення видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (ст. 92).

Відповідно до ст. 140 і 143 Конституції України та 28 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” органи місцевого самоврядування мають право об’єднуватися або укладати угоди з метою проведення спільних програм, реалізації спільних проектів на договірних засадах у рамках виконання власних повноважень [7, 8]. Згідно зі ст. 75 Кодексу територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об’єднувати на договірних засадах кошти бюджетів для виконання спільних проектів або спільного фінансування чи утримання комунальних підприємств, організацій і установ.

Якщо органи місцевого самоврядування не в змозі самостійно та ефективно проводити видатки, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів (ст. 91 Кодексу), вони можуть прийняти рішення про передачу частини або всіх своїх повноважень іншим органам місцевого самоврядування, які можуть забезпечити такі повноваження ефективніше. При цьому обов’язково передаються необхідні фінансові ресурси. Передача фінансових ресурсів здійснюється між місцевими бюджетами у вигляді міжбюджетних трансфертів на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною зі сторін та на підставі укладених договорів. Умови й порядок надання такої субвенції визначаються відповідним договором сторін, який укладається до 1 жовтня попереднього року.

Щодо субвенції на проведення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, то передавати кошти дозволяється з однієї місцевої ради іншій на здійснення відповідних видатків (згідно зі ст. 89 Кодексу – для районних бюджетів, бюджетів міст республіканського АРК і обласного значення та ст. 90 Кодексу – для бюджету АРК і обласних бюджетів). Дозволяється передавати кошти не тільки нижчим чи вищим місцевим бюджетам однієї бюджетної системи міста або району, а також передавати кошти між міськими (міст республіканського значення АРК та обласного значення) бюджетами й районними бюджетами регіону. Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною зі сторін та на підставі укладених договорів. Усі договори про передачу коштів між місцевими бюджетами згідно з такими рішеннями укладаються до 1 серпня року, що передує плановому.

Крім того, міська (міста республіканського АРК та обласного значення), районна ради можуть передавати кошти на здійснення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів сільській, селищній, міській (міста районного значення) радам у вигляді міжбюджетного трансферту відповідно до сільського, селищного,

Механізми державного управління

міського (міста районного значення) бюджету. Також сільська, селищна, міська (міста районного значення) ради можуть передавати кошти на здійснення відповідних видатків місцевих бюджетів (згідно зі ст. 88 Кодексу) районній, міській (міста республіканського АРК, обласного та районного значення) селищній, сільській радам у вигляді міжбюджетного трансферту відповідно до районного, міського (міста республіканського АРК, обласного та районного значення), селищного, сільського бюджету.

Розмір переданих коштів на здійснення таких видатків місцевих бюджетів має бути пропорційний частці користувачів гарантованими послугами в повній вартості цих послуг, розрахованих за фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості для органу влади АРК, органу місцевого самоврядування, який передає ці кошти, якщо інше не визначено відповідним договором.

Якщо на території міста (республіканського АРК та обласного значення), району недостатньо бюджетних установ та інших суб'єктів господарювання комунальної власності, які забезпечують надання гарантованих державою послуг в обсязі, визначеному фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості, обрахований обсяг видатків на виконання цих послуг враховується у визначенні міжбюджетного трансферту бюджету, з якого утримуються бюджетні установи, що надають гарантовані послуги.

Узагалі, передача коштів між місцевими бюджетами має бути відображена при плануванні бюджетів як тих органів, що передають кошти, так і тих органів місцевого самоврядування, що отримують відповідні трансферти.

Кодекс урегулює питання визначення міжбюджетних трансфертів між районними, міськими (міст Києва та Севастополя, міст республіканського АРК та обласного значення) бюджетами та бюджетами місцевого самоврядування (бюджетами районів у містах, бюджетами сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення (крім бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти).

Ст. 97 Кодексу закріплює можливість надання дотації вирівнювання з державного бюджету України бюджетові АРК, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам, бюджетам міст республіканського АРК та обласного значення, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти. За редакцією Бюджетного кодексу 2001 р., дотація вирівнювання могла надаватися лише бюджетові АРК, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам і бюджетам міст республіканського АРК та міст обласного значення [9].

Подібної модифікації зазнали також положення щодо передачі коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету (ст. 100). Такі трансферти можуть здійснюватися також з інших бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти, якщо розрахунковий обсяг доходів цього бюджету перевищує розрахунковий обсяг видатків, обрахованих із застосуванням фінансових нормативів бюджетної забезпеченості та коригуючих коефіцієнтів.

Підсумовуючи, зазначимо, що, відповідно до чинного бюджетного законодавства, суб'єктом прямих міжбюджетних відносин з державним бюджетом може бути фактично будь-який бюджет, включаючи бюджети сіл та селищ, які належать до бюджетів місцевого самоврядування. Умовою здійснення прямих міжбюджетних трансфертів є їх відображення у державному бюджеті та в додатках до Закону України на відповідний рік.

Отже, оновленим бюджетним законодавством створено певні передумови для майбутньої адміністративно-територіальної реформи. Зокрема, у ст. 97 та 101 Кодексу передбачено трансферти як "до", так "із" інших бюджетів місцевого самоврядування, що може бути адаптовано до бюджетних потреб інших, крім існуючих нині, адміністративно-територіальних одиниць.

Важливим питанням для місцевих бюджетів, яке на сьогодні врегульовано чинним Кодексом (ст. 108), стало те, що місцева державна адміністрація може приймати рішення про розподіл та перерозподіл обсягів трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам у період між сесіями відповідної місцевої ради за умови делегування нею таких повноважень місцевій державній адміністрації з подальшим унесенням змін до рішення про місцевий бюджет.

Зокрема, зазначене дає змогу органам місцевої влади оперативніше та ефективніше здійснювати управління бюджетними ресурсами. Це питання стало особливо актуальним після введення 2011 р. в дію норм Закону України “Про доступ до публічної інформації” [10], де зазначається, що проекти рішень про зміни до місцевих бюджетів слід оприлюднювати в засобах масової інформації за 20 днів до їх розгляду на відповідній сесії місцевої ради. Ураховуючи, що регламент засідань сесій місцевих рад різний, а внесення змін до бюджетних призначень для проведення фінансування видатків потребує оперативного вирішення питання, в тому числі й у разі отримання коштів з державного бюджету на рахунок обласного бюджету, а також ураховуючи вищезазначені вимоги закону, це може призводити до неефективного використання ресурсів, їх неосвоєння та повернення коштів до державного бюджету. Особливо це стосується цільових трансфертів, отриманих місцевими бюджетами у вигляді субвенцій.

Крім уже розглянутих змін, слід зупинитися на значному розширенні та закріпленні законодавчо бюджетних повноважень Кабінету Міністрів України.

Так, йому надається право визначати критерії розподілу обсягу додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів між бюджетом АРК та обласними бюджетами, а також порядок і умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам (ст. 97). Також надається право (ст. 108), за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету, здійснювати перерозподіл обсягів субвенцій та додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам (крім додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів) між місцевими бюджетами у межах загального обсягу відповідних субвенцій та додаткових дотацій, а також право визначати порядок перерахування до загального фонду місцевих бюджетів 50 % надходжень податку на прибуток підприємств і акцизного збору понад річні розрахункові обсяги, визначені в Законі про Державний бюджет України.

Крім того, в оновленому Кодексі (ст. 108) зберігаються повноваження Кабінету Міністрів України щодо визначення порядку перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам та коштів, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів, а також порядок перерахування міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами. Також Кабінетом Міністрів України затверджується порядок і умови надання субвенції, що вперше визначено Законом про Державний бюджет України, не пізніше ніж через 30 днів з дня надання чинності закону.

Узагалі, в Кодексі міжбюджетні трансферти поділяються на такі види: 1) дотація вирівнювання; 2) субвенції; 3) кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; 4) додаткові дотації [11, 340].

Дотація вирівнювання – міжбюджетний трансферт на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує. Дотація – це певна сума грошових коштів, що виділяється з бюджету одного рівня до бюджету іншого рівня для покриття його дефіциту. Вона має загальний характер і не підлягає поверненню до бюджету іншого рівня.

Субвенція – міжбюджетний трансферт для використання з певною метою в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції [9]. Невикористаний залишок коштів повертається в той бюджет, з якого його отримано.

Крім того, відповідно до Кодексу міжбюджетні трансферти можна поділити на три групи.

До першої групи належать трансферти, що здійснюються в порядку вирівнювання бюджетної спроможності, на безоплатній і незворотній основі надаються для покриття поточних

Механізми державного управління

видатків: 1) дотація вирівнювання доходної спроможності бюджету; 2) трансферти, що передаються до державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів (вилучення).

До другої групи належать трансферти, що надаються для використання з певною метою в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції: 1) субвенція на здійснення програм соціального захисту, що надається з державного бюджету; 2) субвенція на виконання інвестиційних проектів з державного бюджету та субвенція на виконання інвестиційних проектів з місцевих бюджетів; 3) субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування; 4) субвенції на проведення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів та на проведення видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів; 5) інші субвенції.

Третю групу становлять інші безумовні трансферти, що надаються на безоплатній і безповоротній основі у вигляді інших додаткових дотацій, додаткової дотації на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, додаткової дотації на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів унаслідок надання пільг, установлених державою, тощо.

Міжбюджетні трансферти, що належать до першої групи, розраховуються за формульною основою, як добуток кількості населення відповідної одиниці, помноженої на різницю між середньодушовими видатковими потребами, що обчислюються на основі видаткових нормативів, та середньодушовою податкоспроможністю. Якщо місто чи район мають перевищення доходів над плановими видатковими потребами, здійснюється від'ємний трансферт (вилучення) до державного бюджету, обсяг якого визначається за тією самою формулою, що застосовується для обрахунку всіх трансфертів [12, 105].

Держава, визнавши, що видатки на соціальний захист є пріоритетом державної бюджетної політики, передбачає цільові субвенції на фінансування програм соціального захисту з державного бюджету. Встановлення для місцевих бюджетів цільового використання коштів, наданих з державного бюджету у формі субвенцій, дозволяє центральній владі контролювати використання місцевими органами влади переданих їм коштів. Також Кодексом установлено обов'язковість компенсації місцевим бюджетам втрат доходів унаслідок прийняття рішень органами центральної влади в частині доходів, що забезпечують фінансування власних видаткових повноважень. Кодекс гарантує таку компенсацію всім місцевим бюджетам у формі додаткової дотації, незалежно від того, чи отримує місцевий бюджет дотацію вирівнювання з державного бюджету, чи здійснює перерахування коштів до державного бюджету.

Цільові субвенції на інвестиційні цілі надаються бюджетам Києва, Севастополя, обласним бюджетам та республіканському бюджетові АРК. Право на подальший розподіл цільових коштів між органами місцевого самоврядування належить Верховній Раді АРК та обласним радам, оскільки в багатьох випадках вплив інвестиції не обмежується певною територією. У такий спосіб визнається й підкреслюється провідна роль обласного рівня в інвестиційному розвитку територій. Пріоритетне право отримання субвенцій на виконання інвестиційних проектів при цьому мають ті органи місцевого самоврядування, у яких середньорічний фактичний обсяг видатків на утримання бюджетних установ за три останні бюджетні періоди менший за обсяг, визначений фінансовими нормативами бюджетної забезпеченості. Цільові інвестиційні субвенції можуть потребувати внеску з бюджету отримувача.

Хоч Кодексом не визначено вичерпного переліку видів міжбюджетних трансфертів, однак основними їх видами є дотація та субвенція (табл. 1) [11, 390].

Види і властивості міжбюджетних трансфертів

Вид	Цільове спрямування	Джерело отримання	
Дотація вирівнювання	Бюджетові АРК, обласним бюджетам, бюджетам міст Києва та Севастополя, районним бюджетам і бюджетам міст республіканського АРК та міст обласного значення	З державного бюджету	
	Іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються трансферти	З державного бюджету	
	Бюджетам міст районного значення, сільським, селищним бюджетам	З державного бюджету через районні бюджети	
Субвенції	На здійснення державних програм соціального захисту	З державного бюджету	
	На виконання інвестиційних програм (проектів)	З державного бюджету	
	На утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування	З місцевих бюджетів	
	На проведення видатків бюджетів місцевого самоврядування, що враховуються/не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	З місцевих бюджетів	
	На виконання інвестиційних програм (проектів)	З місцевих бюджетів	
	Інші субвенції		З державного бюджету
			З місцевих бюджетів
Кошти, що передаються	До державного бюджету	З місцевих бюджетів	
	До місцевих бюджетів	З інших місцевих бюджетів	
Додаткові дотації	На вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів	З державного бюджету	
	На компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, унаслідок надання пільг, установлених державою	З державного бюджету	
	Інші додаткові дотації	З місцевих бюджетів	

Водночас вичерпний перелік дотацій та субвенцій, що надаються з державного до місцевих бюджетів, щороку встановлюється Законом України про Державний бюджет України.

У Державному бюджеті затверджується обсяг субвенцій окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів. Порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам визначається Кабінетом Міністрів України. Верховна рада АРК та місцеві ради також можуть передбачати у відповідних бюджетах субвенції, умови надання яких визначаються на підставі рішень відповідних рад на основі укладеного між ними договору.

Взагалі, в Україні міжбюджетні трансферти за рівнями бюджетів поділяються на дві основні групи – трансферти з державного бюджету до місцевих бюджетів (або з місцевих бюджетів до державного) і трансферти між місцевими бюджетами.

Отже, Закон України про Державний бюджет України може передбачати трансферти між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також будь-якими бюджетами місцевого самоврядування. Проте надання трансфертів з державного бюджету залежить від політичного рішення, яким є Закон про Державний бюджет України на відповідний рік.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Слід зазначити, що першочергове завдання розробки системи міжбюджетних трансфертів – створення чітко визначеної і зрозумілої нормативно-правової бази, яка має підтримувати та регулювати відносини між різними рівнями адміністративно-територіальних одиниць. Зазвичай її створення починається з формування бачення важливості органів місцевої влади в системі державного управління, їхнього рівня функціональності та фіскальної автономії, а також рівня підтримки й регулювання урядом держави місцевих адміністративно-територіальних одиниць.

Трансферти – це важлива складова міжбюджетних відносин, розвиток яких є базовим елементом стабілізації економіки регіонів країни. Обсяг трансфертів та їх механізм розрахунку безпосередньо впливає на забезпеченість громадян суспільними послугами, вирівнювання бюджетної забезпеченості, виконання пріоритетних економічних і соціальних програм тощо. Крім того, трансфертний механізм, виступаючи інструментом бюджетного збалансування, забезпечує місцеві органи влади додатковими бюджетними ресурсами, необхідними для виконання ними як власних, так і делегованих повноважень, а також є вагомим джерелом їх доходів.

В Україні нині досить широко запроваджено систему надання міжбюджетних трансфертів, і дотацій, і цільових субвенцій, як з державного бюджету місцевим бюджетам, так і між місцевими бюджетами. Проте говорити про ефективність державного управління системою перерозподілу бюджетних ресурсів між бюджетами, в тому числі через трансферти, можна лише тоді, коли вона: стимулюватиме місцеві бюджети до нарощування дохідної бази, а не до утриманської політики; дозволить місцевим органам влади забезпечити населення відповідних територій якісними послугами та забезпечити фінансування інвестиційних проектів.

У свою чергу, місцеві органи влади повинні брати активну участь у мобілізації податків, залученні інвесторів та відчувати відповідальність за ефективне й цільове використання всіх отриманих бюджетних ресурсів. При цьому міжбюджетні трансферти з державного бюджету мають стати додатковим ресурсом, а не головним джерелом утримання місцевих бюджетів.

Державне управління системою міжбюджетних трансфертів потребує чіткого визначення функцій, установлених для кожного рівня, або розподілу функцій між урядовими рівнями. Також рівень трансфертів має бути стабільний протягом декількох років для того, щоб місцеві органи влади могли на середньострокову перспективу планувати рівень надання своїх послуг населенню, здійснювати інфраструктурні покращання, проводити ефективне і прогнозоване управління отриманими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Європейська Хартія про місцеве самоврядування // Місцеве самоврядування. – 1997. – № 1. – 2 (3). – С. 90–94.
2. Фролов С. М. Проблеми формування ефективного механізму міжбюджетного регулювання в Україні та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / С. М. Фролов, І. М. Воліна. – Режим доступу : http://www.lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/2_27_2009/27.1.04.pdf.
3. Кузьминчук Н. В. Трансферти системи державного регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2012_3/Kuzminchuk_312.htm.
4. Остаточний звіт. Консультативна підтримка реформи місцевих бюджетів, QCBS-2. Грудень 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua/#hl=ru&tbo=d&output=search&scient=psy-ab&q>.

5. Про затвердження Порядку розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання, субвенцій та коштів, що передаються до бюджету вищого рівня) та нормативів відрахувань від загальнодержавних податків і зборів на 2001 рік : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2000 р. № 1932 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

6. Казюк Я. М. Бюджетний процес і шляхи врегулювання міжбюджетних відносин в Україні [Електронний ресурс] / Я. М. Казюк // Державне будівництво (електронне наукове фахове видання ХарРІ НАДУ при Президентові України). – 2007. – № 1. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.

7. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

8. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

9. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

10. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс] : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VII. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.

11. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / кол. авторів ; [заг. редакція, передм. Ф. О. Ярошенка]. – К. : Зовнішня торгівля ; УДУФМТ, 2010. – 592 с.

12. Лопушинський І. П. Бюджетний процес в Україні : навчальний посібник / Лопушинський І. П., Гаврилюк Ю. С., Казюк Я. М. – Херсон : ХНТУ, 2011. – 364 с.